

Wątki weterynaryjne na znaczkach pocztowych

Grzegorz Jakubik

z Działu Weterynarii Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu

Zbieranie znaczków pocztowych jest jednym z najpopularniejszych hobby na świecie. Nie może to nikogo dziwić, biorąc pod uwagę powszechność znaczków pocztowych, jak i wielką różnorodność tematyki na nich przedstawianej. Jak to ma miejsce w wielu sytuacjach, także filateliści tworzą zbiory tematyczne. W takich wypadkach można mówić o dogłębnym poznaniu interesującego nas zagadnienia, jak i utworzeniu w miarę kompletnej kolekcji.

Wśród wielu tematów spotykanych na znaczkach pocztowych weterynaria wydaje się być marginalnym, jednak dokładając starań, można znaleźć pewną ilość walorów związanych z tą tematyką.

W niektórych krajach doceniono wagę służby weterynaryjnej, emitując znaczki upamiętniające jej jubileusze. Jednymi z pierwszych byli Turcy. W 1967 r. z okazji 125-lecia tamtejszej służby weterynaryjnej ukazała się dwuznaczkowa seria. W 1991 r. ukazał się znaczek z okazji pięćdziesięciolecia Egipskiego Związku Lekarzy Weterynarii. Znalazł się na nim starożytny rysunek przedstawiający osobę asystującą przy porodzie u krowy. Malezja uhonorowała w 1994 r. serią trzech znaczków służbę weterynaryjną kraju z okazji stulecia jej istnienia. W następnym roku ukazały się kolejne znaczki, upamiętniające jubileusze: sześćdziesięciolecia nauki weterynaryjnej w Tajlandii oraz siedemdziesięciopięcioletnia służb weterynaryjnych Izraela (ryc. 1). Poczta Namibii wydała w 1997 r. trójką znaczki pocztowe z okazji pięćdziesięciolecia tamtejszego związku lekarzy weterynarii. W 2007 r. ukazała się dwuznaczkowa seria upamiętniająca stulecie państwowej służby weterynaryjnej Paragwaju.

W kilku wypadkach znaczków doczekali się wojskowi lekarze weterynarii. Poczta Indii wyemitowała w 1994 r. znaczki z okazji

jubileuszu 215. rocznicy powstania służby remontowej i weterynaryjnej armii indyjskiej. Jest to jedna z najstarszych formacji w armii, wywodząca swe tradycje od 1779 r. (1). Także poczta Chile uhonorowała jubileusz stulecia służby weterynaryjnej tamtejszej armii i wydała w 1998 r. dwuznaczkową serię.

Przypadający na 2011 r. Światowy Rok Weterynarii został odnotowany przez kilka krajowych poczt. Francja wydała okolicznościowy znaczek upamiętniający 250. rocznicę powołania do życia pierwszej szkoły weterynaryjnej. Widnieje na nim portret Claude'a Bourgelat – założyciela szkół weterynaryjnych w Lyonie i Alfort (2). Poczta Portugalii upamiętniła Światowy Rok Weterynarii wydaniem niezwykle barwnej czteroznaczkowej serii oraz bloku. Poszczególne znaczki odnoszą się do rozmaitych aspektów: ochrony zdrowia zwierząt, doskonalenia ras, produkcji leków dla zwierząt oraz ochrony zdrowia publicznego. Blok zaś dodatkowo poświęcony jest Centrum Rehabilitacji

Ryc. 1. 75 lat służb weterynaryjnych, Izrael, 1995

Veterinary motives on postage stamps

Jakubik G., Veterinary Department, J.K. Kluk Museum of Agriculture in Ciechanowiec

This article aimed at the presentation of veterinary motives in philately. Postage stamps memorize many historical moments. Postal authorities of numerous countries have emitted stamps to celebrate anniversaries of veterinary organizations and institutions. Much attention was paid to jubilees of veterinary schools. Stamps also document current events like local conferences and world veterinary congresses. Following the example of many other fields, one can find outstanding representatives of veterinary medicine on stamps. There were scientists, professionals but also local communities. Stamps are also important in promoting campaigns against infectious diseases. Many African countries have launched stamps commemorating campaign against rinderpest and now stamps are propagating the battle against trypanosomiasis. Some reported this way about total eradication of disease.

Keywords: postage stamps, history of veterinary medicine, rinderpest campaign.

Dzikich Zwierząt w Lizbonie. Instytucja ta powstała w 1997 r. jako miejsce, do którego mogą trafiać osłabione bądź ranne zwierzęta z okolic stolicy kraju (3). Znaczki z tej okazji wypuściły także poczty: Togo oraz Iranu. Znaczek irański, na którym zestawiono starożytnego opiekuna bydła i współczesnego lekarza, upamiętnia także Narodowy Dzień Weterynarii (ryc. 2).

Ryc. 2. Narodowy Dzień Weterynarii/Światowy Rok Weterynarii, Iran, 2011

Osobną grupę stanowią znaczki dokumentujące jubileusze instytucji weterynaryjnych. W listopadzie 1972 r. poczta Czadu wypuściła znaczek z okazji dwudziestolecia Laboratorium Badawczego Zootechniki i Weterynarii Farcha (ryc. 3). Zostało ono założone w 1949 r., funkcjonując krótko we współpracy z jednostkami francuskimi, zaś od proklamowania Republiki Czadu w 1958 r. podlega rządowi tego kraju (4).

Poczta Kazachstanu wypuściła w 2005 r. znaczek z okazji stulecia istnienia Kazachskiego Naukowo-Badawczego Instytutu Weterynaryjnego.

W 2008 r. świętowano stulecie założenia Instytutu Weterynaryjnego w Onderstepoort. Z tej okazji poczta Republiki Południowej Afryki wypuściła blok, na którym w centralnym miejscu znalazł się historyczny już budynek Instytutu. Dziś jest to jednostka o międzynarodowej renomie, odgrywająca istotną rolę w zachowaniu zdrowia zwierząt w RPA, jak i na całym kontynencie (5).

Poczta niemiecka w 2010 r. uhonorowała okolicznościowym znaczkiem jubileusz stulecia Instytutu im. Fryderyka Loefflera. Został on założony na Wyspie Riems na Bałtyku, w miejscu wybranym przez Loefflera w celu prowadzenia badań nad wirusem pryszczycy. W okresie międzywojennym produkowano tam surowiec przeciwpryszczycową. Po II wojnie światowej wznowił działalność, prowadząc badania nad chorobami zakaźnymi zwierząt, w kolejnych latach rozwijając produkcję biopreparatów (6, 7).

W 2014 r. Republika Serbska wydała znaczek i blok z okazji osiemdziesiątej rocznicy powstania Instytutu Weterynaryjnego im. dr. Vaso Butozana. Został on założony w Banja Luce w 1934 r. i jest najstarszą instytucją weterynaryjną Bośni i Hercegowiny. Vaso Butozan (1902–1974) od początku pracował w instytucie, kierując wydziałem epidemiologii weterynaryjnej. Był także organizatorem i pierwszym rektorem Uniwersytetu w Sarajewie, wybitną postacią weterynarii Bośni i Hercegowiny (8).

Pewna liczba znaczków ukazała się z okazji okrągłych rocznic powstawania szkół weterynaryjnych. Nikogo nie powinien dziwić fakt, iż pierwsze znaczki z tą tematyką pochodzą z Francji. Najstarszy (i najstarszy

w zbiorach Muzeum Weterynarii w Ciechanowcu) wydany został w 1951 r. Umieszczono na nim hasło – „Francja kolebką medycyny weterynaryjnej. Lyon-Alfort-Toulouse”, w centrum widok na dziedziniec Szkoły Weterynaryjnej w Lyonie, a także portrety E. Nocard, H. Bouley'a oraz J. C. B. Chauveau. Wchodził on w skład dwuznaczkowej serii poświęconej medycynie weterynaryjnej i militarnej (ryc. 4). W 1967 r. poczta tego kraju wypuściła znaczek upamiętniający dwusetną rocznicę powstania Szkoły Weterynaryjnej w Alfort. Znalazł się na nim portret profesora Gastona Ramona oraz widok na bramę wejściową na teren szkoły wraz z pomnikiem Claude'a Bourgelat. W następnym roku dwustulecie Szkoły Weterynaryjnej w Wiedniu uczciła poczta Austrii. Kolejne znaczki z okazji podobnych jubileuszy wydawane były w: Danii (1974), Szwecji (1975) oraz na Węgrzech (1987). W Hiszpanii w 1997 r. ukazał się znaczek upamiętniający 150. rocznicę powołania Wydziału Weterynaryjnego w Kordobie. Poczta Meksyku wydanym znaczkiem w 2003 r. odnotowała stu pięćdziesiątą rocznicę edukacji weterynaryjnej w kraju i całej Ameryce, zaś w 2013 r. ukazał się kolejny, tym razem z okazji 160. rocznicy. W Argentynie ukazała się w 2004 r. seria upamiętniająca stulecie ważnych w historii kraju wydarzeń, między którymi znalazło się powołanie do życia Instituto Superior de Agronomía y Veterinaria w Buenos Aires. Poczta Francji w 2011 r. wypuściła znaczek z okazji 250. rocznicy powstania pierwszej szkoły weterynaryjnej. W tym samym roku swoje 375-lecie świętował Uniwersytet w Utrechcie. Z tej okazji poczta holenderska wyemitowała serię i blok, składające się z dziesięciu znaczków. Każdy z nich dotyczył jubileuszu konkretnej dziedziny bądź osoby związanej z uczelnią. Znalazł się tam i znaczek poświęcony 190. rocznicy nauczania weterynarii na tym uniwersytecie.

Na znaczkach często odnotowywane są odbywające się aktualnie ważne wydarzenia z rozmaitych dziedzin. Także weterynaria jest reprezentowana w tej grupie. W 1964 r. poczta maltańska wypuściła dwuznaczkową serię z okazji Kongresu Antybrucellozowego, który odbył się pod auspicjami FAO.

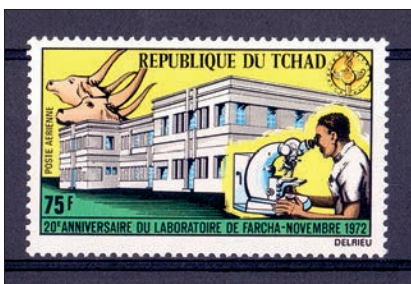
W filatelistyce odnotowano także światowe kongresy weterynaryjne.

Okolicznościowe znaczki wydały poczty: ZSRR (21. WVC Moskwa, 1979), Japonii (25. WVC Jokohama, 1995), Tunezji (27. WVC, Tunis, 2002) (ryc. 5). Poczta Kenii wypuściła znaczki z okazji odbywającego się w 1985 r. w Nairobi VIII Światowego Kongresu Protozoologów. Ładnymi seriami udokumentowano dwie konferencje odbywające się na półkuli zachodniej. W 1975 r. Dominikana wypuściła cztery znaczki poświęcone VIII Panamerykańskiemu Kongresowi Medycyny Weterynaryjnej i Zootechniki, zaś w 1979 r. Antyle Holenderskie trzy (różne wersje kolorystyczne, a także blok) z okazji XII Interamerykańskiego Spotkania na Ministerialnym Szczepku na Temat Zwalczenia Pryszczycy i Zoonoz.

Kilka znaczków zostało wydanych przez państwa Bliskiego Wschodu w związku ze spotkaniami środowiska weterynaryjnego. Poczta Egiptu wypuściła w 1968 r. znaczek z okazji VIII Arabskiego Kongresu Weterynaryjnego (ryc. 6), poczta Iraku – dwuznaczkową serię z okazji Pierwszego Kongresu Arabskiej Unii Weterynaryjnej (1969), poczta Iranu – znaczki z okazji krajowych kongresów weterynaryjnych (1967, 1971, 1974), poczta Kuwejtu – serię z okazji IV Kongresu Arabskiej Unii Weterynaryjnej (1974).

Częste jest umieszczanie na znaczkach pocztowych wybitnych przedstawicieli wielu dziedzin. Niemała liczba lekarzy weterynarii doczekała się upamiętnienia w filatelistyce. Na najstarszym znanym autorowi znaczku z tej dziedziny (opisanym wyżej) widnieją wizerunki trzech wybitnych francuskich naukowców: Edmond I. E. Nocard (1850–1903), wybitnego chirurga i mikrobiologa, dyrektora Szkoły Weterynaryjnej w Alfort (9), Henry'ego Bouley'a (1814–1885), chirurga, profesora Szkoły Weterynaryjnej w Alfort, prezydenta Francuskiej Akademii Nauk (10), Jean-Baptiste'a Auguste'a Chauveau (1827–1917), profesora i dyrektora Szkoły Weterynaryjnej w Lyonie, wszechstronnego badacza (anatomia, fizjologia, mikrobiologia), prekursora medycyny doświadczalnej (11).

W 1954 r. obok innych wybitnych postaci uhonorowanych w serii wydanej przez pocztę Francji znalazł się mikrobiolog Pierre Paul Émile Roux (1853–1933) – współpracownik i następca Pasteura, założyciel

Ryc. 3. 20. rocznica Laboratorium Farcha, Czad, 1972

Ryc. 4. Francja kolebką medycyny weterynaryjnej, Francja, 1951

Ryc. 5. 27. Światowy Kongres Weterynaryjny, Tunis, Tunezja, 2002

i dyrektor Instytutu Pasteura, prowadzący badania m.in. nad węglikiem, cholera kur, różycą, wścieklizną (12, 13). Znalazł się on także w serii przedstawiającej wybitnych naukowców, wyemitowanej w 1993 r. przez pocztę Kuby.

Kolejną osobą, która znalazła się na znaczkach pocztowych był Mehmet Akif Ersoy (1873–1936). Ten turecki lekarz weterynarii zapisał się w historii swego narodu jako polityk, a także poeta, którego wiersz „İstiklâl Marşı” („Marsz Niepodległości”) stał się tekstem hymnu narodowego (14, 15). Poczta Turcji w 1956 r. uczciła dwudziestą rocznicę jego śmierci trzynaznaczkową serią, na której obok portretu Ersoya znalazły się wersy hymnu. Z okazji przypadającej w 1986 r. pięćdziesiątej rocznicy śmierci wypuszczono kolejny znaczek jemu poświęcony.

W 1962 r. w związku ze 175. rocznicą powstania Szkoły Weterynaryjnej w Budapeszcie poczta węgierska wypuściła okolicznościowy znaczek, na którym umieszczono portret Ferencza Hutury (1863–1934). Była to znacząca postać węgierskiej i światowej weterynarii, wybitny naukowiec, wieloletni rektor budapeszteńskiej uczelni. Hutura był jednym z organizatorów i pierwszym przewodniczącym Międzynarodowego Urzędu ds. Epizootii, przez wiele lat przewodniczył Komisji Stałej Międzynarodowych Kongresów Weterynaryjnych (16).

Poczta czechosłowacka uczciła w 1966 r. znaczkiem dwusetną rocznicę urodzin Ignaca Josefa Pešiny (1766–1808). Był on jednym z pionierów europejskiej weterynarii, prorektorem Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Wiedeńskiego, zaś od 1798 r. wykładowcą i profesorem Wiedeńskiego Instytutu Leczenia Zwierząt. Krótko przed śmiercią został mianowany, trzecim z kolei, dyrektorem szkoły (17).

W 1967 r. ukazał się znaczek pocztowy uświetniający jubileusz dwustulecia Szkoły Weterynaryjnej w Alfort. Znalazł się na nim portret Gastona Leona Ramona (1886–1963). Przez wiele lat pracował, od 1926 r. kierował Instytutem Pasteura w Garces, od 1948 r. był dyrektorem naukowym Państwowego Zakładu Higieny, a następnie kierował Międzynarodowym Urzędem ds. Epizootii. Był jednym z najwybitniejszych mikrobiologów, opracował wiele metod użytkowania szczepionek (18).

Na wydanym w 1973 r. znaczku z okazji 200. rocznicy powstania Królewskiej Szkoły Weterynaryjnej w Kopenhadze umieszczono portret Petera Christiana Abildgaard (1740–1801). Ten doktor medycyny był organizatorem, dyrektorem i wykładowcą szkoły, naukowcem, który położył zasługi na polu medycyny, weterynarii, hodowli i biologii (19).

Kolejnym węgierskim naukowcem z dziedziny weterynarii, który został umieszczony

na znaczku pocztowym był Agoston Zimmermann (1875–1963), w setną rocznicę urodzin. Był profesorem, kierownikiem Katedry Anatomii, od 1933 r. dyrektorem Szkoły Weterynaryjnej w Budapeszcie, a także kierownikiem Wydziału Zoologicznego Uniwersytetu Budapeszteńskiego (20).

Przypadające na 1975 r. dwustulecie edukacji weterynaryjnej w Szwecji, poczta tego kraju uczciła znaczkiem pocztowym, na którym znalazł się wizerunek Petera Hernquista (1726–1808). Ten uczeń Linneusza, po studiach medycznych i weterynaryjnych odbytych we Francji, założył w miejscowości Skara pierwszą szkołę weterynaryjną w kraju (21).

W 1976 r. obchodzono stulecie eksperymentalnej onkologii. Za jej twórcę uważa się rosyjskiego lekarza weterynarii Mściława Nowińskiego (1841–1914). Prowadził on badania nad transplantacją nowotworów u psów i innych zwierząt, publikując ich wyniki w prasie medycznej oraz w pracy na stopień magistra nauk weterynaryjnych (22). Poczta ZSRR wypuściła w 1976 r. znaczek z jego podobizną.

Jubileusz dwustulecia edukacji weterynaryjnej na Węgrzech przypadał na 1987 r. Z tej okazji tamtejsza poczta wydała znaczek, na którym znalazł się portret Józsefa Mareka (1868–1952; **ryc. 7**). Od 1901 r. kierował on Katedrą Chorób Wewnętrznych Królewskiej Szkoły Weterynaryjnej w Budapeszcie. Był autorem (samodzielnie, a także wraz z F. Huturą) powszechnie używanych, także w Polsce, podręczników z zakresu diagnostyki klinicznej, chorób wewnętrznych i terapii szczegółowej chorób zwierząt. Opisał jako pierwszy wirusową chorobę drobiu, nazwaną chorobą Mareka (23).

W 1991 r. poczta Republiki Południowej Afryki wypuściła czteroznaczkową serię przedstawiającą najwybitniejszych naukowców kraju. Wśród nich znalazł się Sir Arnold Theiler (1867–1936). Urodzony w Szwajcarii Theiler zasłużył się wielce południowoafrykańskiej weterynarii. Pracował tam jako weterynarz państwowy, współtworzył zespół, który zlikwidował tam epizootię księgosuszu. Był założycielem Instytutu Badań Weterynaryjnych w Onderstepoort w 1908 r., a także w 1920 r. Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu w Pretorii. Pasożyt

krwi *Theileria parva* został nazwany na jego cześć (24, 25).

Seria prezentująca przewodniczących Akademii Nauk i Sztuk Bośni i Hercegowiny została wyemitowana przez pocztę tego kraju w 1998 r. Wśród nich był Edhem Čamo (1909–1996) – profesor i dziekan Wydziału Weterynaryjnego Uniwersytetu w Sarajewie, rektor uniwersytetu oraz wiceminister rolnictwa; przewodniczący Akademii w latach 1971–1977 (26, 27).

Bilal Golemi (1899–1955) – doktor weterynarii, mikrobiolog, działacz polityczny, to znacząca postać weterynarii albańskiej. Przyczynił się znacznie do stworzenia służb weterynaryjnych kraju, zorganizował pierwsze laboratorium badawcze, dziś noszące jego imię. W 1999 r. poczta Albanii wydała serię prezentującą prominentne postaci w dziejach kraju, jeden ze znaczków poświęcając doktorowi Golemiemu (26, 28).

Poczta St. Vincent i Grenadyn wypuściła blok honorujący wybitnych obywateli kraju. Jednym z nich był Earl Kirby (1921–2005). W 1952 r. ukończył Wydział Weterynaryjny Uniwersytetu w Guelph (Kanada), jako pierwszy obywatel St. Vincent. Pracował jako główny weterynarz kraju, kierując także resortem rolnictwa. Poza pracą zawodową był cenionym specjalistą z zakresu lokalnej historii, środowiska przyrodniczego i wulkanologii (29, 30).

Poczta Australii od 1997 r. emituje cykl znaczków pocztowych zatytułowany „Australian Legends”. W 2002 r. ukazały się 4 znaczki z wybitnymi przedstawicielami medycyny. Wśród nich znalazł się Peter C. Doherty (ur. 1940) – pierwszy lekarz weterynarii – laureat Nagrody Nobla. Absolwent Uniwersytetu Queensland poświęcił się badaniom nad chorobami zakaźnymi i immunologią. Pracując w John Curtin School of Medical Research, wraz z Rolfem Zinkernaglem podjął badania nad działaniem limfocytów T w zakażeniach wirusowych. Obaj w 1996 r. zostali uhonorowani Nagrodą Nobla w dziedzinie fizjologii i medycyny za odkrycia dotyczące mechanizmów odpowiedzi immunologicznej (31, 32).

Na wydanym w 2010 r. znaczku upamiętniającym stulecie Instytutu im. Friedricha Loefflera umieszczono portret założyciela tej instytucji. Friedrich August Johannes

Ryc. 6. 8. Arabski Kongres Weterynaryjny, Egipt, 1968

Ryc. 7. 200 lat węgierskiego szkolnictwa weterynaryjnego/dr. József Marek. Węgry, 1985

Ryc. 8. Znaczek z serii – Setna rocznica odkrycia przez dr Roberta Kocha prątkę gruźlicy, Gwinea, 1982

Loeffler (1852–1915) – niemiecki bakteriolog, profesor Uniwersytetu w Greifswaldzie, zasłużył się weterynarii swoimi badaniami nad pryszczycą (7).

Trudno sobie wyobrazić, aby na francuskim znaczku upamiętniającym 250. rocznicę powołania do życia pierwszej szkoły weterynaryjnej w świecie nie znalazł się portret Claude'a Bourgelata (1712–1779). Tak też na znaczku wydanym w 2011 r. widniał wizerunek tego wielkiego znawcy koni, twórcy światowego szkolnictwa weterynaryjnego.

Poczta Macedonii uczciła 125. rocznicę opatentowania przez Johna Boyda Dunlopa (1840–1921) opony pneumatycznej wydaniem w 2013 r. okolicznościowego znaczka. Ten szkocki lekarz weterynarii, praktykujący przez 30 lat w Belfascie zgłosił swój patent 7 grudnia 1888 r. (33).

W 2013 r. we Francji ukazał się znaczek pocztowy z podobizną Raphaëla Élizé (1891–1945). Urodził się on na Martynice, w wieku 11 lat przeniósł się do Francji. W 1914 r. ukończył Szkołę Weterynaryjną w Lyonie. Odbył kampanię I wojny światowej; odznaczony Croix de Guerre 1914–1918. W 1919 r. osiadł w Sable-sur-Sarthe, gdzie był pierwszym lekarzem weterynarii. Wyrazem szacunku, jakim się cieszył, było wybranie go w 1929 r. na mera miasta (jako pierwszego w historii Francji ciemnoskórego, wywodzącego się z Karaibów). Ponownie wybrany został

Ryc. 11. Światowy Dzień Wściekliczyny, Peru, 2009

Ryc. 9. Wspólna kampania przeciw księgosuszowi, Wybrzeże Kości Słoniowej, 1967

w 1935 r. Za jego kadencji powstał w mieście szereg instytucji i obiektów m.in. pierwszy w zachodniej Francji sportowy basen. W czasie II wojny światowej został ze względów rasistowskich usunięty przez Niemców z urzędu. Podjął pełnoetatową pracę jako lekarz weterynarii. Będąc członkiem ruchu oporu, został aresztowany i uwięziony. Zmarł w obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie na skutek ran odniesionych w czasie bombardowania fabryki przez aliantów. Po zakończeniu wojny plac przed ratuszem w Sable-sur-Sarthe został nazwany jego imieniem (34).

Nie sposób nie wspomnieć w tym miejscu o dwóch wybitnych naukowcach będących jednym z najczęściej prezentowanych na znaczkach postaci. Trudno przecenić wkład Roberta Kocha i Ludwika Pasteura w rozwój medycyny, a także weterynarii. Ten pierwszy uwieczniany bywa na licznych znaczkach w kontekście walki z gruźlicą, a także jako laureat Nagrody Nobla z medycyny. Najwięcej znaczków wyszło w 1982 r. w setną rocznicę odkrycia przez niego *Mycobacterium tuberculosis*. Także Poczta Polska wyemitowała wtedy serię z wizerunkami Roberta Kocha i Odo Bujwida. Trudno odnaleźć na znaczkach weterynaryjne konteksty prac Kocha, wyjątkiem może być seria wypuszczona przez Republikę Gwinei, gdzie między innymi znalazły się zwierzęta (ryc. 8).

Podobnie licznie prezentowany bywa na znaczkach Ludwik Pasteur, najczęściej

Ryc. 12. Chile wolne od pryszczycy, Chile, 1981

Ryc. 10. Znaczek z serii – Panafrykańska Kampania Przeciwwksięgosuszowa, Etiopia, 1992

w setną rocznicę śmierci. Poczta Polska wypuściła znaczek z jego podobizną w 1959 r. W tym wypadku także trudno doszukać się połączenia Pasteura z weterynarią. Poczty Mozambiku i Gwinei-Bissau umieściły na znaczkach jemu poświęconych także i psy.

Znaczki pocztowe odgrywają pewną rolę w propagowaniu aktualnych kampanii zwalczania chorób zwierząt. Najbardziej spektakularną była akcja zwalczania księgosuszu – choroby, która przyczyniła się do powstania zawodu weterynaryjnego. Do jej eradykacji konieczne bowiem było istnienie wykwalifikowanej i scentralizowanej służby. Działania administracyjne ograniczyły występowanie tej choroby. Dopiero jednak opracowanie w połowie XX wieku skutecznych szczepionek przyniosło sukces w walce z księgosuszem.

W latach 1962–1976 w kilkunastu krajach Afryki zorganizowano wspólną kampanię przeciwwksięgosuszową. Z tego okresu pochodzi szereg znaczków pocztowych, propagujących te działania, wyemitowanych w: Nigrze (1966), Mali (1967), Mauretanii (1967), Nigerii (1967), Wybrzeżu Kości Słoniowej (1967; ryc. 9), Senegalu (1968), Górnej Wolcie (1971), Somalii (1971), Etiopii (1974). Serię znaczków pod auspicjami Organizacji Jedności Afrykańskiej wydały w 1971 r. wspólnie Tanzania, Uganda i Kenia. Niestety, nowe fale księgosuszu oparowywać zaczęły kontynent. Przystąpiono, więc do kolejnych akcji masowych szczepień w latach 1986–1999 w ramach Pan African Rinderpest Campaign (PARC). Kampanii towarzyszył szereg działań propagandowych. Opracowane na jej potrzeby logo widniało na sprzęcie, budynkach, materiałach, a także znaczkach pocztowych. Emitowały je m. in. poczty: Sudanu (1991), Etiopii (1992; ryc. 10), Ugandy (1993). Sukces polegający na uwolnieniu kraju od księgosuszu odnotowała w 2009 roku poczta Etiopii, emitując czteroznaczkową serię (35, 36).

Ryc. 13. Seria znaczków – Rozwój medycyny weterynaryjnej, Kuba, 1975

W 2000 r. zainicjowano kolejną panafrykańską kampanię, tym razem skierowaną przeciwko muszce tse-tse i przenoszonym przez nią trypanosomatozom ludzi i zwierząt. Zwalczanie nagany u zwierząt i śpiączki afrykańskiej u ludzi propagowane jest m. in. na seriach znaczków pocztowych wyemitowanych w Etiopii (2009; ryc. 9), Ugandzie (2011) i Malawi (2012; 37).

Wystąpienie epizootii ptasiej grypy w Azji zostało odnotowane wyemitowaniem w 2007 r. znaczka pocztowego przez pocztę Korei Północnej.

W 2009 r. poczta Peru wypuściła znaczek pocztowy z okazji Światowego Dnia Wścieklizny (ryc. 11). Na znaczku widnieje data 8 września. Jednak tylko pierwsza edycja w 2007 r. miała miejsce tego dnia. Od 2008 r. obchodzi się go 28 września w rocznicę śmierci Ludwika Pasteura (38).

Nie tylko wspomniana Etiopia pochwaliła się za pomocą walorów filatelistycznych uwolnieniem kraju od choroby zakaźnej zwierząt. Poczta Chile wyemitowała w 1981 r. znaczek informujący o zwalczaniu pryszczycy (ryc. 12), Argentyna wypuściła w 1998 r. serię informującą o tym, że jest krajem wolnym od pryszczycy i BSE.

Tematy weterynaryjne występowały także na znaczkach emitowanych przez pocztę: Górnej Wolicy (państwowa szkoła sanitariuszy weterynaryjnych, 1966), Kuby („Osiągnięcia medycyny weterynaryjnej” – seria sześciu znaczków prezentujących gatunki zwierząt gospodarskich oraz występujące u nich pasożyty, 1975; ryc. 13), Wysp Kokosowych (seria

upamiętniająca otwarcie stacji kwarantanny zwierząt, 1981), Botswany (w serii poświęconej hodowli bydła – znaczek prezentujący Vaccine Institute Botswana, 1981), Republiki Południowej Afryki (seria „Współpraca w Południowej Afryce”, znaczek poświęcony służbie weterynaryjnej, 1990), Cypru Tureckiego (służba weterynaryjna, 1992), Bahamów (opieka weterynaryjna).

W przedstawionym wyżej materiale skoncentrowano się ściśle na temacie weterynarii, pomijając kwestie hodowlane, ras zwierząt gospodarskich, czy zagadnienia ogólnomedyczne. Te ostatnie nieco szerzej przedstawił Stefan Jakubowski w swym artykule, poświęconym podobnemu tematu (39). W związku z tym, że obecnie ilość znaczków z zakresu weterynarii wzrosła, postanowiono opracować temat na nowo. Artykuł niniejszy nie wyczerpuje zapewne całego zagadnienia. Jest jedynie odzwierciedleniem aktualnego stanu wiedzy autora. Opisywane znaczki znajdują się w zbiorach Muzeum Weterynarii w Ciechanowcu lub są poszukiwane jako potencjalne muzealia. Kolekcja nasza jest szersza i obejmuje także koperty FDC oraz okolicznościowe stemple. Całość zbiorów filatelistycznych zostanie opisana i zaprezentowana w przyszłym wydaniu Ciechanowieckiego Rocznika Muzealnego.

Przedstawiony materiał pokazuje, iż weterynaria jest istotnym elementem współczesnej cywilizacji, co znalazło odzwierciedlenie także w coraz liczniejszej obecności w filatelistyce. Zagadką pozostaje fakt niewydania dotychczas żadnego znaczka

dotyczącego weterynarii przez Poczty Polską. Być może powodem tego jest brak przeświadczenia o znaczeniu weterynarii. Uważam, że warto podjąć działania zmierzające do ukazania się znaczków poświęconych historii bądź współczesnym problemom medycyny weterynaryjnej. Okazją ku temu mogłaby być przypadająca na 2016 r. dwusetna rocznica urodzin jednego z prekursorów nauk weterynaryjnych w Polsce – Edwarda Ostrowskiego.

Piśmiennictwo

1. Thematic page on Indian stamps. Armed forces on stamps, [w:] India Picks [online], [dostęp 3.07.2014], dostępne w Internecie – http://www.indiapicks.com/stamps/Forces/1611_Remount_Vet.htm.
2. Millak K.: 200-lecie Szkoły Weterynaryjnej w Lyonie, *Med. Veter.* 1962, 18, 516–518.
3. World Veterinary Year stamps (Portugal, 2011) [w:] Vet-facts [online], [dostęp 24.03.2014], dostępne w Internecie – <http://vetfacts.wordpress.com/2013/08/14/world-veterinary-year-stamps-portugal-2011/>.
4. Mopate Longtene Y., Ministry for the Breeding and the Animal Resources (MERA) Institutions, participating at the university formation of the executives in Chad [w:] Linking Institutions for Veterinary Education [online], [dostęp 18.08.2014], dostępne w Internecie – [http://www.edulink.uniud.it/joomla/document/The%20Veterinary%20and%20Zootechnical%20Research%20Laboratory%20\(LRVZ\)%20of%20Farcha.pdf](http://www.edulink.uniud.it/joomla/document/The%20Veterinary%20and%20Zootechnical%20Research%20Laboratory%20(LRVZ)%20of%20Farcha.pdf).
5. ARC-Onderstepoort Veterinary Institute [w:] Agricultural Research Council [online], [dostęp 18.08.2014], dostępne w Internecie – <http://www.arc.agric.za/arc-ovi/Pages/ARC-OVI-Homepage.aspx>.
6. Kötsche W.: Rozwój, zadania i tematyka prac Instytutu im. Fryderyka Loefflera na Wyspie Riems, *Medycyna Veter.* 1958, 14, 364–367.
7. Wittmann W., Lafer E. M.: Friedrich Loeffler's Way to Isle of Riems near Greifswald, *Hist. Med. Vet.*, 2002, 27, 217–229.
8. P1 Veterinary Institute of Republic of Srpska “Dr Vaso Butozan” Banja Luka [online], [dostęp 19.08.2014], dostępne w Internecie – <http://www.virsrb.com/>.
9. Blancou J.: Nocard, Edmond Isidore Etienne, *Hist. Med. Vet.* 2007, 32, 19–20.

10. Henry–Marie Bouley. W: Wikipedia [online], [dostęp 21.08.2014], dostępne w Internecie – http://en.wikipedia.org/wiki/Henri_Marie_Bouley.
11. Brossollet J.: Chauveau Auguste, W: Encyclopaedia Universalis [online], [dostęp 25.08.2014], dostępne w Internecie – <http://www.universalis.fr/encyclopedie/auguste-chauveau/>.
12. K.M.: Pierre Roux i Albert Calmette, *Wiadomości Wet.*, 1933, **15**, 497–498.
13. Emile Roux. W: Institut Pasteur [online] [dostęp 25.08.2014], dostępne w Internecie – http://www.pasteur.fr/infosci/archives/e_rou0.html.
14. Doganay-Feldhaus S., Dinçer F.: Der türkische Nationaldichter und Tierarzt Mehmet Akif Ersoy (1873–1936), *Hist. Med. Vet.*, 2001, **26**, 57–64.
15. Mehmet Akif Ersoy [w:] Wikipedia [online], [dostęp 25.08.2014], dostępne w Internecie – http://pl.wikipedia.org/wiki/Mehmet_%C3%82kif_Ersoy.
16. Millak K.: Franciszek Hutytura, *Wiadomości Wet.*, 1935, **17**, 323.
17. Millak K.: Ignacy Pešina 1766–1808, *Med. Weter.* 1966, **22**, 509–510
18. Jastrzębski T.: Gaston Leon Ramon (1886–1963) (Wspomnienie pośmiertne), *Medycyna Weter.* 1964, **20**, 60–61.
19. Andersen S., Haarlov N., Katić I., Nansen P.: P. C. Abildgaard (1740–1801). Biography & Bibliography, Kopenhaga, 1985.
20. Biography of Ágoston Zimmermann. W: Lamberg Castle Cultural Center, Mór [online], [dostęp 25.08.2014], dostępne w Internecie – <http://lambergkastely.hu/antal-rado-library/famous-people-from-mor>.
21. Rákosnik H.: Peter Hernquist – założyciel pierwszej szkoły weterynaryjnej w Szwecji, *Med. Weter.* 1982, **38**, 611.
22. Górski T.: M. A. Nowinskij – w 100 rocznicę doświadczonej onkologii, *Medycyna Weter.* 1977, **33**, 185.
23. Drén E., Drén N., Davison F.: Who was József Marek? W: Institute for Veterinary Medical Research Hungarian Academy of Sciences [dostęp 28.08.2014], dostępne w Internecie – <http://www.vMRI.hu/marekeng.htm>.
24. Millak K.: Sir Arnold Theiler 1867–1936, *Wiadomości Wet.*, 1936, **18**, 476–477.
25. Sir Arnold Theiler [w:] Agricultural Research Council [online], [dostęp 28.08.2014], dostępne w Internecie – <http://www.arc.agric.za/arc-ovi/Documents/SitArnold-Theiler.pdf>.
26. Lock D.: Dr Edhem Čamo, Bosnia & Herzegovina and Dr Bilal Golemi, Albania, *Hist. Med. Vet.*, 2003, **28**, okł. 2.
27. Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina. W: Wikipedia [online], [dostęp 11.07.2014], dostępne w Internecie – https://en.wikipedia.org/wiki/Academy_of_Sciences_and_Arts_of_Bosnia_and_Herzegovina.
28. Bilal Golemi. W: Wikipedia [online], [dostęp 28.08.2014], dostępne w Internecie – http://sq.wikipedia.org/wiki/Bilal_Golemi.
29. Dr. Earl Kirby – Veterinarian. W: Caribbean Icons in Science, Technology and Innovation [online], [dostęp 28.08.2014], dostępne w Internecie – <http://www.niherst.gov.tt/icons/profiles/earle-kirby.htm>.
30. Locke D.: Dr. Ian Ayrton Earle Kirby (1921–2005), *Hist. Med. Vet.* 2006, **31**, 110.
31. Anon.: Lekarz weterynarii otrzymał Nagrodę Nobla, *Życie Wet.*, 1997, **72**, 198–199.
32. Locke D.: Peter C. Doherty – the first veterinarian to be awarded a Nobel Prize, *Hist. Med. Vet.*, 2003, **28**, okł. 3.
33. Jaworek D.: John Boyd Dunlop (1840–1921) lekarz weterynarii i wynalazca, *Biul. Dolnośląskiej Izby Lek.-Wet.* 2003, **13**, 139–141
34. Raphaël Élizé. W: Wikipedia [online], [dostęp 2.09.2014], dostępne w Internecie – http://fr.wikipedia.org/wiki/Rapha%C3%ABl_%C3%89liz%C3%A9
35. Fitzner A., Paprocka G.: Zwalczenie księgosuszu na świecie, *Med. Weter.* 2010, **66**, 799–804
36. Pan African Rinderpest Campaign (PARC). Campaign Communication Guide. W: Food and Agriculture Organizations of the United States [online], [dostęp 7.10.2014], dostępne w Internecie – <http://www.fao.org/docrep/t8570e/t8570e00.htm>
37. AU PATTEC [online], [dostęp 7.10.2014], dostępne w Internecie – <http://sp.au.int/pattec/>
38. World Rabies Day. W: Global Alliance for Rabies Control [online], [dostęp 8.10.2014], dostępne w Internecie – <http://rabiesalliance.org/world-rabies-day/>
39. Jakubowski S.: Historia weterynarii w filatelistyce. *Med. Weter.* 1979, **35**, 568–570